



Voorjaarsontwaken

WOLF WOLF

Schandaalstuk of schooltoneel?



Johan Thielemans

Gezien op 23 juni 2022

Compagnie Cecilia, Gent

Het collectief 'Wolf Wolf' koos voor zijn tweede productie het stuk 'Voorjaarsontwaken' (1890-91) van Frank Wedekind. Die Duitse auteur hangt daarin een wrang beeld op van de bekrompen mentaliteit van het *fin de siècle* Duitsland. De verdringing van seksualiteit leidde er onder jongeren tot grote problemen. Het werd hem toen niet in dank afgenomen: hij moest het stuk op eigen kosten uitgeven en het werd pas in 1906 voor het eerst opgevoerd. Blijft het ook vandaag nog relevant of schandalig?

24 JULI 2022

'Wolf Wolf' is een collectief dat ontstond uit de succesvolle én artistiek uitmuntende productie 'Who's afraid of Virginia Woolf'. Ze werd gelauwerd op TAZ 2019 en haalde ook de affiche van het Theaterfestival in 2020. Toch was het 'slechts' het eindwerk van vier studenten van KASK Gent, bijgestaan door Gilles Pollak, een scenograaf en lichtontwerper die van het RITCS in Brussel kwam. Sindsdien besloten Flor Van Severen, Imke Mol, Mitch Van Landeghem en Naomi

van der Horst en Pollak verder samen te werken. Ze willen 'repertoire' aanpakken met een 'spelersdramaturgie: 'we enceneren, bewerken en regisseren vanuit een spelersinstinct en metier'.

'Voorjaarsontwaken' behoort zeker tot het 'repertoire' van het moderne toneel, maar bleef ook altijd omstreden. Wedekind had het immers niet enkel over ontluikende seksualiteit, maar ook over wat er gebeurt als die doodgezwegen wordt vanuit een bekrompen moraal. Prille homoseksualiteit, verkrachting, abortus, zelfmoord, toen nog taboeonderwerpen, passeren allemaal de revue.

Wedekind wees het onderwijs aan als de grote schuldige voor de instandhouding van die beperkende moraal. Wie in die context opgroeide moest op eigen risico ontdekken wat seks betekent. Die onwetendheid maakte jongelui niet alleen bang, hun onwetendheid leidde ook tot drama's. Zo pleegt Moritz Stiefel, die de druk die op hem rust om te presteren op school niet aankan, zelfmoord. Wendla Bergman raak zwanger van de knappe, intelligente Melchior Gabor, maar sterft bij de abortus die haar moeder regelde. Telkens roept de school: schande!

Die thematiek maakte op het einde van de negentiende eeuw ophef. Abortus was niet toegestaan en op seksualiteit, verkrachting en zelfmoord rustte een taboe. Het stuk werd dan ook tot lang na zijn verschijning als 'schandaalstuk' vaak gecensureerd. De vraag is echter of het vandaag nog relevant of schandelijk is, want de problemen die Wedekind aankloeg lijken verleden tijd.

Merkwaardig genoeg werd die vraag steeds prangender naarmate 'Wolf Wolf' zich over de tekst boog. Tijdens het werkproces kwam het collectief tot een commentaar op het stuk. Stap voor stap begonnen ideeën naast en door elkaar te lopen. Ze kozen voor de vorm van een repetitie van het schooltoneel. Zo kwamen ze uit bij onvolkomen spelen, gestuwd door een regisseur.

Daar voegden ze een laag 'Milo Rau' aan toe: een interviewster ondervraagt elke speler over zijn biografie. Die biografieën zijn verzonnen, maar Flor Van Severen stelt zich wel voor als Melchior Gabor. Zo wordt de Rau-esthetiek lacherig onderuitgehaald. Zo'n interview krijgt wel een andere dimensie als Soraya Van Welsenis wordt ondervraagd. Zij verweert zich tegen de clichés over gekleurde mensen. Ze draait tenslotte de situatie om als ze de blanke ondervraagster aan persoonlijke vragen onderwerpt.

'Wolf Wolf' houdt het niet bij een duidelijke keuze, want de makers vinden het belangrijk om de vorm teatraal helemaal open te trekken. Alles kan en mag. Zo is er een soort intermezzo waarbij de hele cast danst op een gebarenmotief dat aan Pina Bausch doet denken. Als de lichten gedempt worden, leidt de camera de blik van het publiek rond in een panseksuele ruimte. In tegenstelling tot de naïeve personages van Wedekind weten deze spelers van wanten en voeren ze ons ongegeneerd van het ene naar het andere erotische cliché.

Er wordt er ook dapper gezongen: de spelers transformeren dan eerst in de leden van het lerarenkorps en zingen een cabaretlied en intoneren 'Schande'. De inleiding tot het laatste tafereel op een kerkhof bestaat uit een koorzang met indrukwekkende Slavische akkoorden, een compositie van Gilles Vandecaveye-Pinoy. Tenslotte komt de schooldirecteur het publiek bedanken voor de aanwezigheid en verklaart hij hoe belangrijk schooltoneel is.

Alles wat er rond Wedekind gebeurt vormt de echte spijs en drank van het podiumgebeuren

Door deze ingrepen is dit een voorstelling over toen, vermengd met thema's van vandaag. Een voorstelling op vol humor, lef en inspiratie. En dat 'Voorjaarsontwaken'? Uit het stuk hield 'Wolf Wolf' kapitale momenten over, zonder zich om het verhaal te bekommeren. Zo opent de voorstelling met de twee jongens die over hun problemen spreken. Vlug schakelen we over naar de zelfmoord van Moritz. Maar Mitch Van Landeghem maakt er een komisch theatermoment van: hij mimeert doodgaan een aantal keren, alsof de acteur nog op zoek is naar de beste manier om deze scène te spelen. Het is duidelijk: de ironie nestelt zich ook in de tekst van Wedekind.

De keuze valt verder op het 'somasochistische' moment, waarbij een meisje aan haar vriend vraagt om geslagen te worden. Dat gebeurt eerst schuchter en beleefd, maar op aandringen van het meisje, eindigt het pas met een heuse klap. Dat is dan een tekstgetrouw moment.

Het laatste bedrijf speelt zich af op het kerkhof, waar een vreemd personage verschijnt. Dat wordt hier een onthoofde gestalte – waar het hoofd toch nog kan spreken. Was dit bij Wedekind een surrealistisch griezelmoment, dan krijgt het bij 'Wolf Wolf' een komische invulling, als een soort kermisattractie.

De voorstelling is een samenstel van uiteenlopende elementen. Naar eenheid wordt niet gezocht, maar door de algehele aanpak, de onuitputtelijke energie, de vreugde aan het spel, de doorgedreven ironie lijkt alles toch dwingend samen te horen.

Je kan dit 'Voorjaarsontwaken' op verschillende manieren beleven. Het is ongetwijfeld een vrolijke voorstelling – door een groep jonge talentvolle spelers. Wie de tekst van Wedekind kent, herkent geregeld een flard verhaalstof, zonder dat de gekozen hoogtepunten zich laten smeden tot een lezing van het stuk. Integendeel: alles wat er rond Wedekind gebeurt vormt de echte spijs en drank van het podiumgebeuren.

Zo is dit een perfect voorbeeld van metatheater. Op die manier omzeilt 'Wolf Wolf' het bezwaar dat het oorspronkelijke stuk gedateerd en wijdlopig is. Het collectief trekt alles naar de persoonlijkheid van de makers toe. Het is een voorstelling van makers met een zeer diep aanvoelen van wat theater is – een soort bijzonder theatraal weten. Het gevolg is dat deze Wedekind niet aanstootgevend is.

Terwijl ik naar deze voorstelling kijk, verbiedt het Hoger Gerechtshof in Washington abortus. Plots doemt het denkbeeld op dat het stuk van Wedekind opeens weer meer relevantie heeft gekregen. Je had natuurlijk liever gehad dat dit niet zo was, en dat we ons konden blijven verstoppen in een vrolijk metatheater.